

UPM Metsän lausunto Metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelmasta

17.5.2023

Tavoitteet jalostetun siemenen tuottamiselle

Metsänjalostus 2050 –ohjelma ei ole pystynyt turvaamaan kattavasti jalostetun siemenen saantia Suomessa. Tämä johtuu kahdesta perussyystä: ohjelman perusteena olleet tuottolaskelmat ovat olleet yliarvioita, ja ohjelman mukaisten siemenviljelysten toteutus on jäänyt jälkeen suunnitellusta. Tuottolaskelmien yliarviot ovat osittain seurausta nykyisestä siementuotannon organisoinnista ja tuotantoprosessin hallintaongelmista.

Suomessa on tehty uusia kuusen siemenviljelmiä ja uudet perusteilla olevat siemenviljelmät tulevat tuottamaan vuoteen 2060 asti siementä. Nykyisellään meiltä käytännössä puuttuu testattua mäntyä, jota voitaisiin käyttää enemmän metsäkylvöissä Pohjois-Suomessa. Rauduskoivua pitäisi pystyä viljelemään Etelä-Suomesta Kainuun korkeudelle saakka. Ilmastonmuutos ja eri lajeista riippuvaisten uhanalaisten lajien riippuvuus harvalukuisten jalojen lehtipuiden esiintymisestä on otettava huomioon uudessa siemenviljelysten perustamisohjelmassa ja turvattava harvinaisempien lehtipuiden geneettinen perimä ja monimuotoisuus viljelyn, siementuotannon ja siemenen varastoinnin kautta.

Männyn jalostettua siementä tulee olla saatavilla taimitarhakylvöihin lähtöisyysalueilla 1-6. Jalostettua männyn siementä tulee olla saatavilla 100%:sti lähtöisyysalueilla 1-4. Metsikkösiementä pitäisi käyttää vain lähtöisyysalueilla 5-6, mutta lähtöisyysalueella 5 sen osuutta olisi vähennettävä nykyisestä käytöstä, koska ilmastonmuutosennusteiden mukainen suurin puuston kasvupotentiaali on Etelä-Lapissa. Kuusen taimitarhakylvöille jalostettua siementä tulee olla saatavilla lähtöisyysalueille 1-5 ja saannon tulee olla kattava.

Rauduskoivu ja hieskoivu ovat kotimaisia puulajeja, joiden saatavuus on taattava sopiville kasvupaikoille. Niillä on oma tärkeä rooli kasvavana puustona erilaisilla kasvupaikoilla, hiilensitojana ja monimuotoisuuden ylläpitäjänä. Hieskoivu ei ole niin maistuva ravintokasvi hirvälle kuin rauduskoivu ja tästä syystä sillä on oma ekologinen lokeronsa Suomen luonnossa. Lisäksi hieskoivu on tarpeellinen puulaji metsitettäessä turvetuotannosta poistuvia alueita, joita on arviolta noin 80 000 hehtaaria. Jalostuksella voidaan nopeasti parantaa hieskoivun laatuominaisuuksia.

Tervalepän, tammen, vaahteran, metsälehmuksen, vuorijalavan ja kynäjalavan siementuotannolla ja siemenviljelysten perustamisella on turvattava monimuotoisuus ja lajien ilmastonmuutokseen sopeutuminen tulevaisuudessa. Pelkkä geenireservimetsien rekisteröiminen siemenviljelmiksi ei auta metsien uudistamista käytännön tasolla lainkaan, jos geenireservimetsät eivät ole siementä tuottavassa kunnossa, vain siementuotantomäärät ratkaisevat. Siemenen keruu yksittäisistä

geenireservimetsistä täydentää omalla pienellä osallaan heikkoa lehtipuiden siementen saantia, mutta se ei saa olla tilastoissa käytännön jalostustyön korvike. Osana siemenviljelysten perustamisohjelman toteuttamista on huolehdittava geenireservimetsien metsänhoidosta, jotta ne säilyvät siementä tuottavassa kunnossa. Yksi siemenviljelys ja yksi rekisteröity geenireservimetsä per puulaji eivät turvaa riittävästi lajien monimuotoisuuden säilymistä jaloilla lehtipuilla.

Kokonaisuutena valtakunnan siemenhuollossa tulee varmistua nykyistä paremmin riittävästä jalostetun siemenen varmuusvarastoinnista ja heikkojen siemenvuosien aiheuttamien kapeikkojen täyttämisestä. Lisäksi verovaroin tuetun siemenen myynnistä ulkomaisille toimijoille on tehtävä pelisäännöt ja maasta vietäviä siemenmääriä on seurattava aktiivisesti.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on varmistettava toteuttamalla metsänjalostusta ja siementuotantoa riittävän laaja-alaisesti. Siemen- ja käpytuholaisiin on varauduttava tuotantomäärien arvioinnissa nykyistä paremmin. Nykyiset arviot kuusen siemensaannosta ovat olleet liian optimistia. Viimeisimpien vuosien perusteella on nähtävissä, että kun kuusen kukinta ja käpysato onnistuvat hyvin peräkkäisinä vuosina, tämä johtaa siihen, että siemen- ja käpytuholaisten kannat ovat korkealla ja siemensaanto ja itävyys jäävät heikoiksi.

Tarvitsemme lisää viljeltäviä lehtipuulajeja ja laajemmin näille siemenviljelyksiä ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja monimuotoisuuden ylläpitämiseksi. Ilmastonmuutoskenaarioiden perusteella rauduskoivussa on suuri hyödynnettävissä oleva kasvu- ja hiilensidontapotentiaali. Erityisesti jalojen lehtipuiden siemenviljelysten perustamistarvetta on arvioitava niistä riippuvaisten uhanalaisten, silmälläpidettävien ja vaarantuneiden eliölajien määrän perusteella, ei yksin puuntuotannollisten perusteiden mukaan.

Osana ilmastonmuutokseen sopeutumista ja realistista siementarvearviota tarvitsemme realistiset arviot pienten sorkkaeläinten lehtipuille aiheuttamista tuhoriskeistä. Myös hirvien aiheuttamista pienten kuusen taimien tuhoriskeistä esitetään edelleen ristiriitaisia arvioita. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi tarvitsemme konkreettisia ratkaisuja hirvieläinten aiheuttamiin taimituhoihin siten, että mahdollinen tuhoriski ei ohjaisi metsänomistajien puulajivalintoja, niin kuin se tällä hetkellä tekee. Hirvieläinten kannansäätely ei ole erillistä luonnonvarapolitiikkaa, vaan liittyy kiinteästi siemenviljelys- ja jalostusohjelman toteuttamiseen, joka puolestaan on osa ilmastonmuutokseen sopeutumista ja varautumista.

Tuotannon laadun valvonta ja kehittäminen

Siementuotannon kehittämiseen on panostettava nykyistä enemmän. Esimerkiksi kuusen siemenviljelysten hoitoon on panostettava nykyistä enemmän sekä henkilö- että teknisiä resursseja. Ruotsissa kuusen siementuotanto on saannoltaan merkittävästi tehokkaampaa ja suurimpana erona meikäläiseen tuotantoon ovat siemenviljelyksille rakennetut kiinteät kastelujärjestelmät. Siementuotannon organisointi ja toimintatavat on arvioitava riippumattomasti lähtöisyysalueittain sekä kansallisen edun että metsätalouden ja monimuotoisuuden näkökulmista. Tällä hetkellä siementuotanto on kahden toimijan käsissä (Siemen Forelia Pohjois-Suomi, Taimi Tapio Etelä-Suomi). Siementuottajien resurssit eivät ole olleet riittäviä toteuttamaan menetelmäkehitystä ja tarvittavia hoitotoimenpiteitä siemenviljelyksillä. Siementuotannon kehittämiseen liittyvä tutkimus on ollut tilapäisen projektirahoituksen varassa. Kyse on metsätalouden kannalta keskeisestä

kansallisesta strategisesta resurssista ja nykyisessä toimintatavassa on havaittavissa metsätalouden näkökulmasta suuria riskejä.

Osaaminen koko siementuotannon ja metsänjalostuksen alalla on muutamien yksittäisten henkilöiden varassa, mikä on myös kansallinen riski. Suurin osa alalla työskentelevistä avainosaajahenkilöistä on joko eläköitynyt tai eläköitymässä lähivuosina.

Rahoittajan, eli maa- ja metsätalousministeriön on seurattava Metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelmaa ja alan kehittymistä kiinteästi yhteistyössä alan toimijoiden kanssa, mutta toiminnan laadusta ja tasosta tarvitaan myös ulkopuolista seurantaa. Yksittäisten siementuottajien talous ei saa ohjata siementuotannon määrää ja laatua, koska kyse on kansallisen metsästrategian toteuttamisesta.

Kasvullinen lisääminen on yksi työkalu kotimaisten puulajien monimuotoisuudessa ja jalostuskierron nopeuttamisessa. Kasvullinen lisääminen ei itsessään ole uhka uusien viljelysten perustamiselle, vaan on lisämenetelmä metsänviljelymateriaalien tuottamisen ja jalostuksen työkalupakkiin.

Teollisesti käytettävien kotimaisten pääpuulajien siemenen saatavuus on taattava koko maassa.

Heli Viiri

metsänhoidon kehityspäällikkö

UPM Metsä

